

Rolnummer 2735
Arrest nr. 54/2004 van 24 maart 2004

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters A. Arts en M. Melchior, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, M. Bossuyt, E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe en J.-P. Moerman, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter A. Arts,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 17 juni 2003 in zake de n.v. Bel-Vu tegen G. Gheysens, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 27 juni 2003, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek het gelijkheidsbeginsel vastgelegd in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre hieruit voortvloeit dat een niet-gehuwde partner, met wie de titularis van een recht van bewoning op duurzame wijze samenleeft, niet het recht heeft om met de titularis te wonen in het onroerend goed waarop het recht van bewoning betrekking heeft ? »

Memories zijn ingediend door :

- de n.v. Bel-Vu, met maatschappelijke zetel te 8570 Anzegem, Zilverberg 14;
- G. Gheysens, wonende te 8500 Kortrijk, Burgemeester Schinkelstraat 62;
- de Ministerraad.

Op de openbare terechtzitting van 4 februari 2004 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. J. Huysentruyt, advocaat bij de balie te Kortrijk, voor G. Gheysens;
 - . Mr. A. Vandaele, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Antwerpen, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers E. De Groot en J.-P. Moerman verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De n.v. Bel-Vu heeft aan G. Gheysens, met ingang van 1 januari 1995, een levenslang kosteloos recht van gebruik toegestaan op een onroerend goed gelegen te Kortrijk.

G. Gheysens start een duurzame relatie met V. Slosse, die blijkens het rijksregister sinds 16 november 2000 op hetzelfde adres als G. Gheysens gedomicilieerd is. Volgens de n.v. Bel-Vu maakt dat samenwonen inbreuk op het aan G. Gheysens verleende recht van bewoning, dat alleen aan hemzelf zou zijn toegekend, en zij dagvaardt G. Gheysens voor de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk. G. Gheysens beroept zich op artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek, dat hem het recht geeft met zijn gezin het onroerend goed te bewonen, en wijst erop dat die modaliteit niet werd uitgesloten in de oorspronkelijk akte. De notie « gezin » moet

volgens hem worden geïnterpreteerd overeenkomstig de maatschappelijke evolutie, wat wordt betwist door de eisende partij.

Volgens de verwijzende rechter wijst het begrip « gezin » in artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek op het traditionele gezin waarin een man en een vrouw gehuwd zijn en laat die duidelijke wettekst geen hedendaagse interpretatie toe. Daarop stelt de verwijzende rechter ambtshalve de bovenvermelde prejudiciële vraag.

III. *In rechte*

- A -

A.1. Volgens de n.v. Bel-Vu doelt het begrip « gezin » in artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek op het traditionele gezin waarin een man en een vrouw gehuwd zijn, zodat een fundamenteel onderscheid dient te worden gemaakt tussen de rechtssituatie van de gehuwden en die van de ongehuwden met betrekking tot het recht van gebruik en van bewoning.

In hoofddeorde meent de eisende partij voor de verwijzende rechter dat die beide categorieën niet vergelijkbaar zijn, daar gehuwden en ongehuwden zich in totaal verschillende situaties bevinden, vermits er voor laatstgenoemden geen juridisch statuut bestaat dat gekenmerkt wordt door een geheel van regels betreffende de rechten en plichten van beide partners. Evenmin worden aan een louter feitelijke samenleving gevolgen gebonden op het vlak van fiscaal recht, socialezekerheidsrecht, strafrecht, enz.

Subsidiar, indien beide categorieën toch voldoende vergelijkbaar zouden zijn, is er volgens de eisende partij voor de verwijzende rechter geen sprake van enige ongerechtvaardigde ongelijke behandeling daar de wetgever, om reden van doeltreffendheid en efficiëntie, geen rekening kan houden met alle mogelijke samenlevingsvormen en hij de verscheidenheid aan situaties noodzakelijkerwijze moet opvangen in diverse categorieën. Het door de wetgever gemaakte onderscheid is dan ook ingegeven door historische redenen.

Zij voegt eraan toe dat artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek van suppletieve aard en niet van dwingend recht is, zodat de partijen in een overeenkomst waarin het recht van gebruik wordt bevestigd, steeds kunnen bepalen dat de buitenhuwelijkse partner eveneens het genot van het toegekende recht zal hebben. Indien er dus sprake zou zijn van enige discriminatie, dan wordt die bewerkstelligd door de partijen zelf, nu zij over de vrijheid van contracteren beschikken.

Volgens de n.v. Bel-Vu is het doel van de in het geding zijnde bepaling het voorkomen van het misbruik van het recht van gebruik en van bewoning, zo de partijen niets bepaald hebben over de vraag welke personen dat recht kunnen genieten. Immers, de essentie van het recht van gebruik en van bewoning is dat de begunstigde niet alle vruchten aan het goed ontnemt, ten nadele van de eigenaar, maar enkel die welke hij nodig heeft voor zichzelf en voor zijn gezin. Zo niet zou hij het recht van gebruik en van bewoning dermate kunnen uitbreiden dat het eigendomsrecht van de eigenaar nutteloos wordt.

A.2. Volgens de verweerder voor de verwijzende rechter heeft de wetgever erin voorzien dat de houder van het recht van bewoning het huis samen met zijn gezin mag bewonen wegens het feit dat een dergelijk recht van weinig nut zou zijn indien het alleen aan de houder zou toekomen. De wetgever wilde de houder van het recht dus in staat stellen om zijn huishoudelijke en familiale leefgemeenschap te vestigen in het onroerend goed waarop het recht van bewoning betrekking heeft. Om die reden beperkt de rechtsleer de toepassing van artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek niet tot de houder, zijn echtgenoot of echtgenote en hun kinderen, maar omvat die bepaling tevens het huispersoneel en de ascendenten. Het onderscheid tussen niet-gehuwde en gehuwde duurzame partners is bijgevolg, volgens de verweerder voor de verwijzende rechter, niet objectief noch redelijk verantwoord.

Het gegeven dat in artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek enkel gewag wordt gemaakt van het huwelijk, heeft te maken met de tijdsgeest ten tijde van het opstellen van die bepaling volgens welke een man en een vrouw slechts eerzaam konden samenleven in het kader van een huwelijk.

Het onderscheid tussen gehuwde en ongehuwde partners is volgens de verweerder voor de verwijzende rechter evenmin redelijk of objectief te verantwoorden indien men rekening houdt met de situatie van de eigenaar die het recht van bewoning heeft toegekend. Immers, het feit dat de houder al dan niet wettig gehuwd is met de persoon met wie hij een leefgemeenschap heeft, is voor de eigenaar onverschillig, nu het goed niet zwaarder wordt belast in het ene dan in het andere geval.

A.3.1. De Ministerraad merkt allereerst op dat de interpretatie van de verwijzende rechter, volgens welke de term « gezin » in artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek enkel verwijst naar gehuwde personen en niet naar feitelijk samenwonenden, niet de enige mogelijke interpretatie is. In de rechtsleer wordt immers erop gewezen dat de notie « gezin » in de ruime betekenis ook betrekking kan hebben op de situatie van feitelijk samenwonenden. Aldus geïnterpreteerd zou elk grondwettigheidsbezwaar volgens de Ministerraad wegvallen.

A.3.2. Uitgaande van de interpretatie van de verwijzende rechter, meent de Ministerraad dat aan de verschillende behandeling van gehuwden en feitelijk samenwonenden een redelijke verantwoording kan worden gegeven, voor zover het tenminste om vergelijkbare categorieën zou gaan. Wat dat laatste betreft, meent de Ministerraad allereerst dat de aangevoerde categorieën van personen niet vergelijkbaar zijn daar personen die in het huwelijk treden aan hun duurzame relatie een wettelijk karakter geven, terwijl de feitelijke samenwoning van personen geen specifieke juridische gevolgen heeft.

Indien het Hof van oordeel zou zijn dat die categorieën van personen toch vergelijkbaar zouden zijn, dan wijst de Ministerraad op de aard van het recht van bewoning, dat een zakelijk recht is. De eigenaar van een woonhuis die aan een bepaalde persoon het recht van gebruik toekent, geniet niet langer het meest volle eigendomsgenot. De wetgever wilde voorkomen dat het genot op het onroerend goed door de eigenaar verder zou worden ingeperkt dan strikt noodzakelijk is en heeft daarom het belang van de eigenaar dienaangaande afgewogen ten opzichte van het belang van de houder van het recht van bewoning om samen te wonen met iedere persoon met wie hij een bepaalde affectieve band vertoont. Om die reden heeft de wetgever, volgens de Ministerraad, het recht van bewoning uitsluitend voorbehouden aan de houder van het recht, zijn echtgenoot of echtgenote en hun kinderen.

Het onderscheid tussen beide categorieën van personen steunt naar de mening van de Ministerraad op een objectief criterium, namelijk de huwelijkse band tussen personen, en het voorbehouden van het recht van bewoning aan de houder en zijn gezin is redelijk verantwoord daar, in tegenstelling tot de feitelijke samenwoning, de huwelijkssluiting onderworpen is aan belangrijke publiciteitsmaatregelen en de situatie van echtgenoten verschilt van de situatie van feitelijk samenwonenden, zowel wat betreft de verplichtingen tegenover elkaar als wat betreft hun vermogensrechtelijke toestand. Het huwelijk stelt daarenboven een aantal mechanismen ter bescherming van derden in, creëert een onderpand waarop schuldeisers van verbintenissen die door gehuwden werden aangegaan zich kunnen verhalen, en het kan minder snel ontbonden worden. De Ministerraad beklemtoont dat de wetgever met het verschil in behandeling heeft willen vermijden dat personen die iemand een recht van bewoning verlenen, onverwacht een persoon dienen te tolereren in hun onroerend goed met wie ze geen band hebben en van wie de solvabiliteit niet is gewaarborgd.

Ten slotte meent de Ministerraad dat het aangeklaagde verschil in behandeling evenmin onevenredig is daar het de wetgever toekomt te beslissen of en in hoeverre de personen die een feitelijk gezin vormen, dienen te worden behandeld zoals de gehuwde paren wat het recht van bewoning betreft. De wetgever vermocht de draagwijdte van het recht van bewoning te beperken tot de houder, zijn echtgenoot en hun kinderen.

- B -

B.1.1. De prejudiciële vraag betreft artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek dat luidt :

« Hij die het recht van bewoning in een huis heeft, mag daar met zijn gezin wonen, zelfs al was hij niet gehuwd toen hem dit recht werd verleend. »

B.1.2. De verwijzende rechter interpreteert die bepaling in die zin dat met het begrip « gezin » « uitdrukkelijk het traditionele gezin [wordt] geïmagineerd waarin een man en een vrouw *gehuwd* zijn en in voorkomend geval kinderen hebben ».

In die interpretatie is er aldus, volgens de verwijzende rechter, een verschil in behandeling tussen, enerzijds, de echtgenoot of echtgenote van de houder van het recht van bewoning, gehuwd nadat dat recht werd toegekend, en, anderzijds, de niet-gehuwde partner van de houder van het recht van bewoning, die met hem een levensgemeenschap vormt nadat het recht van bewoning werd verleend. Enkel de eerstgenoemde heeft, krachtens de in het geding zijnde bepaling, het recht om met de houder van het recht van bewoning te wonen in het onroerend goed waarop dat recht betrekking heeft.

B.2. De Ministerraad voert aan dat een andere interpretatie mogelijk is en dat het begrip « gezin » in de ruime betekenis ook betrekking kan hebben « op de situatie van feitelijk samenwonenden ».

Het Hof dient in beginsel de in het geding zijnde bepaling te onderzoeken in de interpretatie die daaraan door de verwijzende rechter is gegeven. Indien echter zou blijken dat die bepaling, in de interpretatie die de rechter eraan geeft, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, dan past het dat het Hof onderzoekt of ze in een andere interpretatie bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.3. Het recht van bewoning is een recht van gebruik van een woonhuis en komt voor als een beperkt recht van vruchtgebruik.

Overeenkomstig artikel 628 van het Burgerlijk Wetboek wordt het recht geregeld door de titel waarbij het werd gevestigd, zodat de partijen vrij zijn om aan het recht de omvang te geven die zij wensen. Wanneer de titel geen aanwijzing omtrent de omvang van dat recht bevat, bepalen de artikelen 632 tot 634 van het Burgerlijk Wetboek dat hij die het recht van bewoning heeft, het huis met zijn gezin kan bewonen, zelfs als hij op het ogenblik dat hem het recht werd verleend, niet gehuwd was, dat het recht beperkt is tot hetgeen nodig is als woning voor hem die recht heeft en voor zijn gezin, en dat het recht van bewoning noch afgestaan noch verhuurd kan worden.

B.4. Volgens de Ministerraad en de eisende partij voor de verwijzende rechter zijn echtgenoten en ongehuwde personen die een levensgemeenschap vormen, categorieën van personen die niet vergelijkbaar zijn.

Het recht van bewoning strekt ertoe aan de houder van dat recht en aan zijn gezin het gebruik van een woning toe te kennen. In het licht van die doelstelling en met het oog op het bepalen van de omvang van dat recht, zijn echtgenoten en personen die ongehuwd samenleven vergelijkbaar.

De exceptie wordt verworpen.

B.5. Het verschil in behandeling - ten aanzien van de omvang van het recht van bewoning - tussen echtgenoten en ongehuwde partners die een levensgemeenschap vormen, steunt op het objectieve gegeven dat de juridische toestand van echtgenoten en ongehuwde partners verschilt, zowel wat de verplichtingen jegens elkaar betreft als wat hun vermogensrechtelijke toestand betreft.

B.6. De onderscheiden behandeling is evenwel niet pertinent ten opzichte van de doelstelling van de wetgever. Vermits het recht van bewoning ten goede komt niet alleen aan de houder van dat recht maar ook aan zijn gezin, zonder onderscheid of dat gezin reeds bestond vóór of na de vestiging van dat recht, zodat de titularis, overeenkomstig zijn behoeften, in het onroerend goed waarop het recht betrekking heeft, zijn gezinsleven kan vestigen, is het niet verantwoord de echtgenoot of echtgenote van de houder van het recht toe te staan het goed mede te bewonen en dat uit te sluiten voor de ongehuwde partner met wie die houder een levensgemeenschap vormt. Een dergelijk onderscheid heeft immers als gevolg dat het recht van bewoning niet langer beantwoordt aan het recht van de houder om er met zijn gezin te wonen, zodat zijn recht van bewoning zou worden uitgehold.

In die interpretatie dient de prejudiciële vraag bevestigend te worden beantwoord.

B.7. Zoals de Ministerraad aangeeft, is evenwel een andere en ruimere interpretatie van het begrip « gezin » mogelijk zodat de in het geding zijnde bepaling ook betrekking heeft op de situatie van de ongehuwde partner die met de houder van het recht een levensgemeenschap vormt.

Die interpretatie vindt onder meer haar grondslag in artikel 22 van de Grondwet, waarvan de Grondwetgever heeft verklaard dat het moest worden begrepen in de zin van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens met betrekking tot artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (*Parl. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 100/4, p. 3; *Parl. St.*, Kamer, 1993-1994, nr. 997/5, nr. 2).

In die interpretatie is er geen verschil in behandeling en dient de vraag ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- In de interpretatie dat het begrip « gezin » wel betrekking heeft op de echtgenoot of echtgenote van de houder van het recht van bewoning maar niet de ongehuwde partner omvat met wie de houder van het recht van bewoning een levensgemeenschap vormt, schendt artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- In de interpretatie dat het begrip « gezin » ook betrekking heeft op de ongehuwde partner met wie de houder van het recht van bewoning een levensgemeenschap vormt, schendt artikel 632 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 24 maart 2004.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

A. Arts